

Koncept naprednih znanj v zdravstveni negi – pregled literature

The concept of advanced knowledge in nursing care – a literature review

KLJUČNE BESEDE: medicinska sestra, napredna znanja, k pacientu osredotočena zdravstvena nega, učinkovitost, celostna obravnava.

POVZETEK – Medicinska sestra z naprednimi znanji okrepi kakovostno izvajanje zdravstvene nege z naborom kompetenc ter z oblikovanjem in izgradnjo drugačne identitete zdravstvene nege, napredne zdravstvene nege. Uporabljena je bila metoda pregleda znanstvene in strokovne literature z upoštevanjem naslednjih vključitvenih meril pri izboru prispevkov: dostopnost, vsebinska ustreznost in aktualnost. Po izboru so bili podatki analizirani s kvalitativno vsebinsko analizo. Z vsebinsko analizo 21 strokovnih in znanstvenih besedil je bilo identificiranih pet vsebinskih kategorij: (1) vloga in pomen napredne zdravstvene nege v kliničnem okolju, (2) izobraževanje in raziskovanje, (3) kakovost in varnost obravnave pacientov, (4) medpoklicno sodelovanje in (5) ovire za implementacijo naprednih znanj v klinično okolje. Ustrezno usposobljena medicinska sestra z naprednimi znanji lahko zagotavlja in izvaja učinkovito, kakovostno, varno, holistično in k pacientu osredotočeno zdravstveno nego, ki je tudi stroškovno učinkovita. Napredna znanja v zdravstveni negi so potrebna za zagotavljanje stroškovno učinkovite in k pacientu osredotočene zdravstvene nege.

KEYWORDS: nurse, advanced knowledge, patient-oriented nursing care, efficiency, integrated treatment.

ABSTRACT – A nurse practitioner strengthens the high-quality implementation of nursing care through a set of competencies and by creating and building a different identity of nursing care – advanced nursing care. In our research, we used the method of scientific and professional literature review. The selection of articles was made according to the following inclusion criteria: accessibility, contextual relevance and topicality. After the selection, the data were analysed by means of qualitative content analysis. Through content analysis of 21 professional and scientific texts, we identified five content categories: role and importance of advanced nursing care in clinical setting (1), education and research (2), quality and safety in patient treatment (3), interprofessional cooperation (4) and barriers to the implementation of advanced knowledge into clinical setting (5). A suitably qualified nurse practitioner with advanced knowledge is able to provide and implement effective, high-quality, safe, holistic and patient-oriented nursing care that is also cost-effective. Advanced knowledge in nursing care is important in order to ensure cost-effective and patient-oriented nursing care.

1 Napredna znanja v zdravstveni negi

Dinamičen družbeni razvoj, napredek znanosti in tehnologije, populacija, ki se intenzivno stara, in večanje zahtev po zdravstvenih storitvah so za stroko zdravstvene nege nov izziv (Skela-

Savič, 2016; Poplas Susič, 2017; Heale, James, Wenghofer in Garceau, 2018; Ažman, 2019), kar pomeni, da morajo biti medicinske sestre izobražene in opolnomočene z naprednimi znanji, usposobljene morajo biti za delo ob pacientu in biti obenem tudi kritične do kakovosti dela v zdravstveni negi (Nsemo, John, Etifit, Mgbekem in Oyira, 2013; Skela-Savič, 2016).

Medicinske sestre z naprednimi znanji so postale temelj obeh, bolnišničnega in ambulantnega okolja (Moran in Hays, 2019), čeprav so s svojim delovanjem usmerjene predvsem k reševanju problemov na primarni ravni (Skela-Savič, 2020). Ob začetku uveljavljanja naprednih znanj v zdravstveni negi pred približno 40 leti v Združenih državah Amerike so bile medicinske sestre z naprednimi znanji prepoznane kot odziv na nezadovoljene potrebe po zdravstveni oskrbi v različnih okoljih, sprva kot odgovor na pomanjkanje zdravnikov primarne zdravstvene nege. To praznino so zapolnjevale in jo zapolnjujejo s svojimi naprednimi znanji tako, da s širjenjem obsega svojega delovanja in kompetenc zagotavljajo dostop do osnovnih zdravstvenih storitev, kjer jih sicer ni (ni bilo) (Taylor in Staruchowicz, 2013; Kinchen, 2019; Li, Liu, Davidson, Reynolds in Buerhaus, 2020).

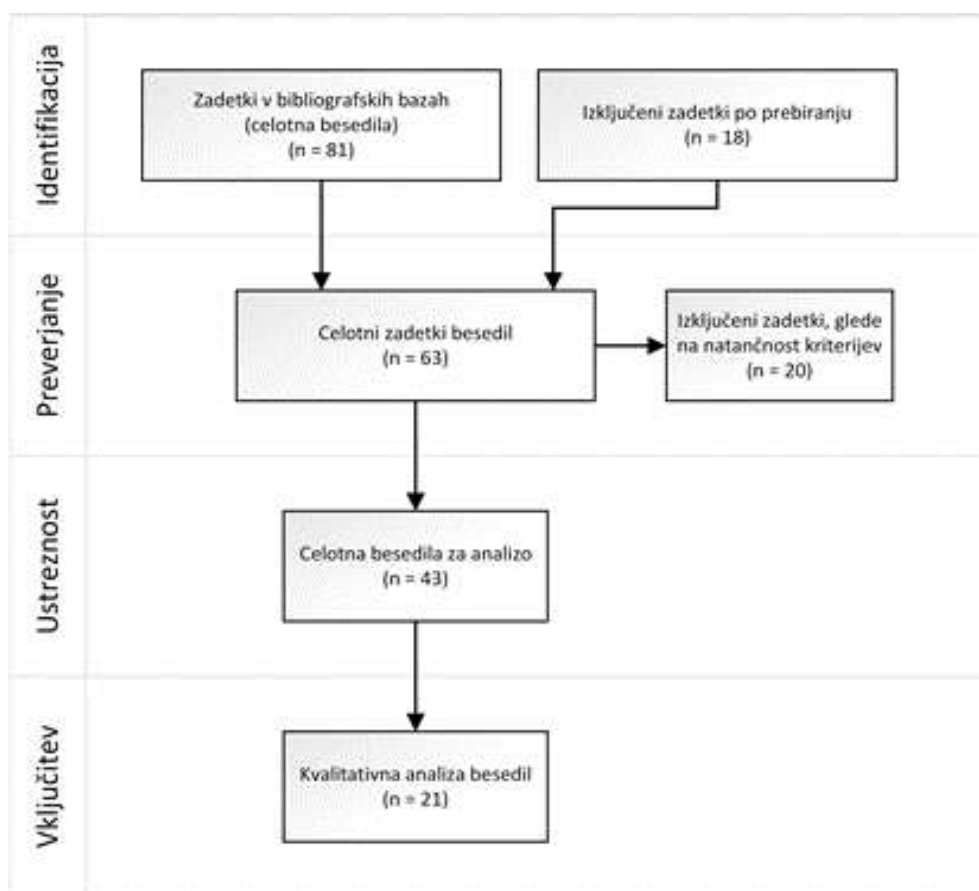
S pregledom literature smo se želeli seznaniti s konceptom naprednih znanj medicinske sestre v Sloveniji in širše. Na podlagi opredeljenega raziskovalnega problema smo si zastavili raziskovalno vprašanje: Kakšna sta vloga in pomen medicinske sestre z naprednimi znanji v kliničnem okolju?

2 Metode

V raziskavi je bila uporabljena deskriptivna metoda – pregled znanstvene in strokovne literature iz napredne zdravstvene nege. Pri iskanju ustrezne literature smo upoštevali tipologijo COBISS (izvirni in pregledni znanstveni članki, strokovni članki, objavljeni strokovni prispevki na konferenci, samostojni strokovni sestavki ali poglavja v monografski publikaciji). Uporabili smo slovensko vzajemno bibliografsko-kataložno bazo podatkov COBIB.SI ter mednarodne baze PubMed (Public Medline), Medline in Google Scholar. Pri iskanju literature smo upoštevali jezikovni kriterij, omejili smo se na članke, objavljene v slovenskem in angleškem jeziku, ter časovno obdobje 2012–2020. V raziskavo smo vključili samo tiste članke, pri katerih smo lahko dostopali do celotnega besedila. Za iskanje literature v slovenskem jeziku smo uporabili naslednje ključne besede: medicinska sestra, napredna znanja, k pacientu osredotočena zdravstvena nega, učinkovitost, celostna obravnava in v angleškem jeziku: nurse, advanced knowledge, patient centered care, efficiency, holistic approach to patient care. Uporabljene ključne besede smo z Boolovimi logičnimi operatorji (AND, OR, NOT) povezali v različne kombinacije. Iskanje literature je potekalo od 1. 1. 2000 do 5. 2. 2021. Po izboru so bili podatki analizirani s kvalitativno vsebinsko analizo.

Z različnimi kombinacijami ključnih besed in upoštevanjem časovnega obdobja je bilo iz bibliografskih baz pridobljenih 81 člankov v slovenskem in angleškem jeziku. Pregled teh člankov je število pregledane literature omejil na 63 enot, od tega jih je bilo na podlagi vključitvenih kriterijev za namen pisanja prispevka vključenih 43, v vsebinsko analizo in sintezo pa 21 enot literature. Potek pridobivanja člankov, pomembnih za prikaz vloge in pomena medicinskih sester z naprednimi znanji, je prikazan na sliki 1.

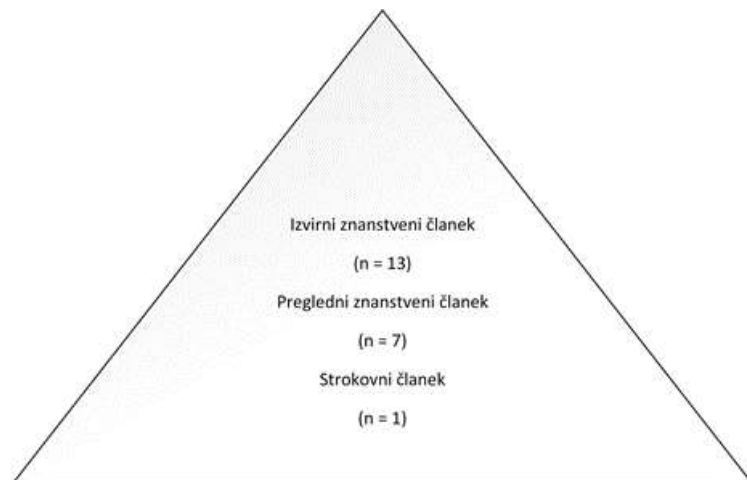
Slika 1: Rezultati pregleda literature po metodologiji PRISMA

Vir: Sak-Dankosky, N., Adruszkiewicz, P., Sherwood, R. P., in Kvist, T. (2014)

Izbor literature je temeljil na dostopnosti, znanstvenosti, vsebinski ustreznosti in aktualnosti člankov. Hierarhija iskanja dokazov, kot jo opisuje tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS (Instit ut informacijskih znanosti, 2016), je v končni analizi prikazala: izv irni znanstveni članek tip 1.01 (n = 13), pregledni znanstveni članek tip 1.02 (n = 7) in strokovni članek tip 1.04 (n = 1).

Slika 2: Ocena kakovosti dokazov izbranih virov

Vir: Polit in Beck, 2008

Slika 2 prikazuje oceno kakovosti dokazov izbranih virov, iz katere je razvidno, da smo skupaj pregledali in analizirali 21 enot literature glede na opredeljena vključitvena merila. Po hierarhiji iskanja dokazov, kot jo opisujeta Polit in Beck (2008), je najvišje na hierarhični lestvici trinajst člankov, ki so opredeljeni kot izvorni znanstveni članek, sledi jim sedem člankov, ki so opredeljeni kot pregledni znanstveni članek, in en članek kot strokovni članek.

Članki, ki opisujejo medicinske sestre z naprednimi znanji, so obdelani s kvalitativno metodo analize, kompilacije in sinteze besedil. Uporabljena je bila metaanaliza.

3 Rezultati

V vsebinsko kvalitativno analizo je bilo vključenih 21 člankov in prispevkov (Begley, Elliott, Lalor, Coyne, Higgins in Comiskey, 2013; Kilpatrick, 2013; Begley, Murphy, Higgins in Cooney, 2014; Comiskey, Coyne, Lalor in Begley, 2014; Kilpatrick, Jabbour in Fortin, 2016; Heale idr., 2018; Boeijen, Jeroen, Peters in Van Vught, 2017; Cooper, McDowell, Raeside in ANP-CNS GROUP, 2019; Ervin, Reid, Moran, Opie in Haines, 2019; Goemaes idr., 2019; Gysin, Sottas, Odermatt in Essig, 2019; Kinchen, 2019; Kippenbrock, Emory, Lee, Odell, Buron in Morrison, 2019; Kleinpell, Grabenkort, Kapu, Constantine in Sicoutris, 2019; Masters, Weston, Chisholm in Soanes, 2019; O'Toole idr., 2019; Park, Han in Pittman, 2019; Ruggiero, Pratt in Antonelli, 2019; Torrens idr., 2019; Van den Brink, Kouwen, Hooker, Vermeulen in Laurant, 2019; Woo, Zhou, Lim in Tam, 2020), podala je pet temeljnih vsebinskih kategorij, pomembnih za prikaz vloge in pomena medicinske sestre z naprednimi znanji. Te so: (1) vloga in pomen naprednih znanj v kliničnem okolju, (2) izobraževanje in raziskovanje, (3) kakovost in varnost, (4) medpoklicno sodelovanje in (5) ovire za implementacijo naprednih znanj v zdravstveno nego. Podrobneje bomo izpostavili prvo kategorijo, vloga in pomen naprednih znanj v kliničnem okolju.

Tabela 1: Sinteza znanstvene literature po kategorijah

Kategorija	Opis	Avtorji
VLOGA POMEN NAPREDNIH ZNANJ KLINIČNEM OKOLJU	IN Pomeni zagotavljanje kontinuirane zdravstvene nege in oskrbe.	Kilpatrick, 2013; Begley idr., 2013; Boeijen idr., 2019; Cooper idr., 2019; Kleinpell idr., 2019
	V Boljše klinično in strokovno vodstvo.	Begley idr., 2013
	Pomeni zagotavljanje holistične in k pacientu osredotočene zdravstvene nege in oskrbe.	Kilpatrick, 2013; Kinchen, 2019; Masters idr., 2019; Woo idr., 2020
	Pomeni jasno strukturo upravljanja in vodenja zdravstvene nege.	Begley idr., 2013
	Medicinske sestre z naprednimi znanji več kot dve tretjini svojega delovnega časa porabijo za neposredno zdravstveno nego in oskrbo pacienta.	Van den Brink idr., 2019

Kategorija	Opis	Avtorji
	Pomeni pozitiven prispevek pri odpravljanju pacientove tesnobe, zadovoljstvu z oskrbo, dostojanstvu in spoštovanju, pravičnosti, skrajšanju čakalnih dob, zaupanju v izvajalca zdravstvene nege in oskrbe.	Comiskey idr., 2014; Kippenbrock idr., 2019; Woo idr., 2020
	Profil medicinske sestre z naprednimi znanji vsebuje komponente zdravstvene nege, raziskovanja, izobraževanja in vodenja.	Boeijen idr., 2019; Cooper idr., 2019
	Povečan dostop pacientov do celovitih storitev primarne zdravstvene nege in oskrbe ter posledično boljših zdravstvenih izidov.	Heale idr., 2018; Kleinpell idr., 2019; Masters idr., 2019; O'Toole idr., 2019; Ruggiero idr., 2019
	Prisotne so pozitivne izkušnje glede zdravstvenih izidov, varnega predpisovanja zdravil v državah, kjer imajo za to ustrezne kompetence, večje osredotočenosti na paciente, holistične obravnave in vpliva na zdravstveno nego.	Kilpatrick, 2013; Masters idr., 2019; Woo idr., 2020
	Pomeni večjo učinkovitost, stroškovno učinkovitost in nižje stroške zdravstvenega varstva.	Woo idr., 2020
	Pomeni boljše poučevanje pacientov in aktivno sodelovanje pacientov in njihovih družin pri odločanju o oskrbi.	Kilpatrick, 2013; Kleinpell idr., 2019

Vir: Lastni vir

4 Razprava

Po definiciji Evropske federacije združenj medicinskih sester (EFN) je medicinska sestra z naprednimi znanji diplomirana medicinska sestra, ki ima določena napredna znanja, sposobnosti kompleksnega odločanja ter klinične kompetence za razširjeno klinično prakso na višji ravni (EFN, 2016). Glede na podatke o medicinskih sestrah z naprednimi znanji, ki so na voljo v šestih državah (Avstralija, Kanada, Irska, Nizozemska, Nova Zelandija in Združene države Amerike), se število, vloga, pomen in obseg dela medicinskih sester z naprednimi znanji med seboj razlikujejo (Directorate for employment, labour and social affairs, 2017), kar posredno ugotavljamo tudi z raziskavo. V večini držav, kjer je poklic voden in reguliran, je profil medicinske sestre z naprednimi znanji jasno opredeljen s predpisano izobrazbo in zahtevanimi kompetencami (Cooper idr., 2019).

Profil medicinske sestre z naprednimi znanji vsebuje komponente zdravstvene nege, raziskovanja, izobraževanja in vodenja (Boeijen idr., 2019; Cooper idr., 2019), vendar ugotavljamo, da medicinske sestre z naprednimi znanji še vedno kljub vsem drugim nalogam,

ki jih opravljajo, več kot dve tretjini svojega delovnega časa porabijo za neposredno zdravstveno nego in oskrbo pacienta. Raziskave kažejo tudi, da medicinske sestre z naprednimi znanji izvajajo varno, kakovostno, kontinuirano in učinkovito zdravstveno nego, kar potrjujejo številni dokazi (Shum idr., 2000; Buchan in Dal Poz, 2002; Donald, 2010; Kilpatrick, 2013; Begley idr., 2013; Begley idr., 2014; Kilpatrick idr., 2016; DesRoches, Clarke, Perloff, O'Reilly-Jacob in Buerhaus, 2017; Boeijen idr., 2019; Cooper idr., 2019; Kleinpell idr., 2019; Van den Brink idr., 2019; Woo idr., 2020), oziroma primerljivo kakovost oskrbe kot splošni zdravniki (Shum idr., 2000; Buchan in Dal Poz, 2002; Dowling, Beauchesne, Farrelly in Murphy, 2013; DesRoches idr., 2017). Medicinska sestra z naprednimi znanji je stroškovno učinkovita (Shum idr., 2000; Buchan in Dal Poz, 2002; Begley idr., 2014; Perloff, DesRoches, in Buerhaus, 2016; DesRoches idr., 2017; Woo idr., 2020;), kar posledično pomeni nižje stroške zdravstvenega varstva (Woo idr., 2020), njenemu širokemu obsegu v delovanju pripisujejo krajšanje čakalnih dob in čakalnih vrst, povečan dostop pacientov do celovitih storitev primarne zdravstvene nege in oskrbe ter boljše zdravstvene izide (Begley idr., 2013; Dowling idr., 2013; Kilpatrick, 2013; Masters idr., 2019; Woo idr., 2020), ugotavljamo skozi pregled literature. Ugotavljamo tudi, da imajo medicinske sestre z naprednimi znanji pomembno vlogo pri boljšem poučevanju in aktivnem vključevanju pacientov in njihovih družin pri odločanju o zdravstveni negi in oskrbi, kot navajajo tudi nekateri avtorji (Kilpatrick, 2013; Kleinpell idr., 2019). V Sloveniji delovno mesto medicinskih sester z naprednimi znanji še ni popolnoma natančno definirano, opredeljeno in uradno sistematizirano (Krnal, 2019). Kot odziv na potrebe sodobne družbe je Visoka zdravstvena šola v Celju oblikovala magistrski študijski program Paliativna oskrba, ki spada na področje napredne prakse. V pripravi je nov magistrski študijski program Zdravstvena nega, ki bo pokrival integrirano zdravstveno in socialno obravnavo starejših, integrirano obravnavo pacientov s kroničnimi obolenji, urgentna stanja in temelje intenzivnega zdravljenja ter paliativno oskrbo.

5 Sklep

S podaljševanjem življenjske dobe in povečano pojavnostjo kroničnih nenalezljivih bolezni se posledično povečujejo tudi potrebe po holistični in na pacienta osredotočeni zdravstveni negi, ki jo bodo izvajale medicinske sestre z naprednimi znanji.

Ugotavljamo, da potrebujemo jasne zakonske predpise glede izobraževanja, obsega dela, odgovornosti in kompetenc medicinskih sester z naprednimi znanji, ki jih je treba skrbno načrtovati in uresničiti skupaj z vsemi ustreznimi deležniki: politiko, sistemom izobraževanja, zdravstvenimi delavci in zavarovalnicami. Obenem se zavedamo pomena izobraževanja za doseganje naprednih znanj v zdravstveni negi, ki mora biti dobro načrtovano in kontinuirano ter mora vsebovati tudi aktivne, sodobne in napredne tehnike poučevanja. Ugotavljamo, da bi bilo treba področje izobraževanja za zagotavljanje kakovostne in napredne zdravstvene nege v prihodnje sistemsko urediti in regulirati.

Šele ko bo področje napredne zdravstvene nege sistemsko urejeno in regulirano, bo mogoče v kliničnem okolju/ob pacientu uresničiti in vzpostaviti koncept naprednih znanj medicinske sestre, ki bo ustrezno usposobljena in kompetentna.

Področje naprednih znanj v zdravstveni negi je v Sloveniji v razvoju in slabo raziskano, kar se kaže z zelo omejenim številom raziskav, ki se nanašajo na slovenski prostor. Naša raziskava je dobro izhodišče za razvoj naprednih znanj v zdravstveni negi ter poziva k sledenju in podpiranju smernic za razvoj zdravstvene nege kot poklica in kot znanstvene discipline, hkrati pa osvetli problem neenotnega sistema izobraževanja in sistemske neurejenosti napredne zdravstvene nege, kar je lahko tudi temelj za prihodnje raziskovanje. Verjamemo, da bi bilo v prihodnje smiselno izvesti bolj poglobljeno raziskavo, pri čemer bi za pridobitev podatkov uporabili

sistematičen pregled literature, s katerim bi dobili bolj poglobljene rezultate. Raziskave tudi ne moremo posploševati za Slovenijo.

LITERATURA

1. Ažman, M. (2019). Dokument Poklicne kompetence in aktivnosti izvajalcev v dejavnosti zdravstvene nege: nastanek, odzivi in izzivi. *Obzornik zdravstvene nege*, 53(4), 264–268.
2. Begley, C., Elliott, N., Lalor, J., Coyne, I., Higgins, A. in Comiskey, C. M. (2013). Differences between clinical specialist and advanced practitioner clinical practice, leadership, and research roles, responsibilities, and perceived outcomes (the SCAPE study). *Journal of Advanced Nurses*, 69(6), 1323–1337. doi:10.1111/j.1365-2648.2012.06124.x
3. Begley, C., Murphy, K., Higgins, A. in Cooney, A. (2014). Policy-makers' views on impact of specialist and advanced practitioner roles in Ireland: the SCAPE study. *Journal of Nursing Management*, 22(4), 410–422. doi: 10.1111/jonm.12018
4. Boeijen, E. R. K., Jeroen, W. B., Peters, J. W. B. in Van Vught, A. J. A. H. (2017). Nurse practitioners leading the way: An exploratory qualitative study on the added value of nurse practitioners in outpatient care in the Netherlands. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, (2019), str. 1–9, doi: 10.1097/JXX.0000000000000307
5. Buchan, J. in Dal Poz, M. R. (2002). Skill mix in the health care workforce: reviewing the evidence. *Bulletin of the World Health Organization*, 80(7), 575–580.
6. Comiskey, C., Coyne, I., Lalor, J. in Begley, C. (2014). A national cross-sectional study measuring predictors for improved service user outcomes across clinical nurse or midwife specialist, advanced nurse practitioner and control sites. *Journal of Advanced Nursing*. 70(5), 1128–1137. doi: 10.1111/jan.12273
7. Cooper, M. A., McDowell, J., Raeside, L. in ANP–CNS GROUP (2019). The similarities and differences between advanced nurse practitioners and clinical nurse specialists. *British Journal of Nursing*, 28(20), 1308–1314. doi: 10.12968/bjon.2019.28.20.1308
8. DesRoches, C. M., Clarke, S., Perloff, J., O'Reilly-Jacob, M. in Buerhaus, P. (2017). The quality of primary care provided by nurse practitioners to vulnerable Medicare beneficiaries. *Nursing Outlook*, 65(6), 679–688. doi: 10.1016/j.outlook.2017.06.007
9. Directorate for employment, labour and social affairs (2017). *OECD Health working papers*. Pridobljeno 10. 1. 2020 s https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/nurses-in-advanced-roles-in-primary-care_a8756593-en
10. Donald, F., Bryant-Lukosius, D., Martin-Misener, R., Kaasalainen, S., Kilpatrick, K., Carter, N., idr. (2010). Clinical nurse specialists and nurse practitioners: title confusion and lack of role clarity. *Nursing leadership (Toronto, Ont.)*, 23(sp), 189–201. doi: 10.12927/cjnl.2010.22276
11. Dowling, M., Beauchesne, M., Farrelly, F. in Murphy, K. (2013). Advanced practice nursing: a concept analysis. *International Journal of Nursing Practice*, 19(2), 131–140. doi: 1111/ijn.12050
12. EFN workforce committee. (2015). *EFN workforce matrix 3+1*. Pridobljeno 10. 3. 2021 s <http://www.efnweb.be/wp-content/uploads/EFN-Workforce-Matrix-3-1-Executive-Summary-09-11-2016.pdf>
13. Ervin, K., Reid, C., Moran, A., Opie, C. in Haines, H. (2019). Implementation of an older person's nurse practitioner in rural aged care in Victoria, Australia: a qualitative study. *Human Resources for Health*, 17(1). doi: 10.1186/s12960-019-0415-z

14. Goemaes, R., Lernout, E., Decoene, E., Verhaeghe, S., Beeckman, D. in Van Hecke, A., 2019. Time use of advanced practice nurses in hospitals: A cross-sectional study. *Journal of Advanced Nursing*, 75(12). doi: 10.1111/jan.14198
15. Gysin, S., Sottas, B., Odermatt, M. in Essig, S. (2019). Advanced practice nurses' and general practitioners' first experiences with introducing the advanced practice nurse role to Swiss primary care: a qualitative study. *BMC Family Practice*, 20(1), 163–173. doi: 10.1186/s12875-019-1055-z
16. Heale, R., James, S., Wenghofer, E. in Garceau, ML. (2018). Nurse practitioner's perceptions of the impact of the nurse practitioner-led clinic model on the quality of care of complex patients. *Primary Health Care Research & Development*, 19(6), 553–560. doi: 10.1017/S1463423617000913
17. Institut informacijskih znanosti (2016). *Tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS*. Pridobljeno 10. 1. 2020 s http://home.izum.si/COBISS/bibliografije/Tipologija_slv.pdf
18. Kilpatrick, K. (2013). How do nurse practitioners in acute care affect perceptions of team effectiveness? *Journal of Clinical Nursing*, 22(17-18), 2636–47. doi: 10.1111/jocn.12198.
19. Kilpatrick, K., Jabbour, M. in Fortin, C. (2016). Processes in healthcare teams that include nurse practitioners: what do patients and families perceive to be effective? *Journal of Clinical Nursing*, 25(5-6), 619–630, doi: 10.1111/jocn.13085
20. Kinchen, E., 2019. Holistic Nursing Values in Nurse Practitioner Education. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 16(1). doi: 10.1515/ijnes-2018-0082
21. Kippenbrock, T., Emory, J., Lee, P., Odell, E., Buron, B. in Morrison, B. (2019). A national survey of nurse practitioners' patient satisfaction outcomes. *Nursing Outlook*, 67(6), 707–712. doi: 10.1016/j.outlook.2019.04.010
22. Kleinpell, R. M., Grabenkort, W. R., Kapu, A. N., Constantine, C. in Sicoutris, C. (2019). Nurse Practitioners and Physician Assistants in Acute and Critical Care: A Concise Review of the Literature and Data 2008–2018. *Critical Care Medicine*, 47(10), 1442–1449. doi: 10.1097/CCM.00000000000003925
23. Krnel, T. T. (2019). Vloga medicinske sestre z naprednimi znanji pri zdravstveni obravnavi mladostnikov s samopoškodovanim vedenjem brez samomorilnega namena: pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 53(1), 57–69. doi: 10.14528/snr.2019.53.1.220
24. Li, Q., Liu, M., Davidson, P. M., Reynolds, N. R. in Buerhaus, I. P. (2020). A tale of two countries: Nurse practitioners in the United States and China. *Journal of Advanced Nursing*, (2020). doi: 10.1111/jan.14292.
25. Masters, E., Weston, C., Chisholm, J. in Soanes, L. (2019). Role of the Advanced Nurse Practitioner Within Teenage and Young Adult Oncology. What is the Impact on Patient and Staff Experience of a New Nurse Practitioner Role to a Teenage and Young Adult Service? *Journal of adolescent and young adult oncology*, 8(6), 668–673. doi: 10.1089/jayao.2019.0020
26. Moran, A. in Hays, K. (2019). Incorporating a nurse practitioner into a vascular medicine program. *Vascular Medicine*, 24(6), 571–574. doi: 10.1177/1358863X19881196
27. Nsemo, A. D., John, M. E., Etifit, R. E., Mgbekem, M. A. in Oyira, E. J. (2013). Clinical nurses' perception of continuing professional education as a tool for quality service delivery in public hospitals Calabar, Cross River State, Nigeria. *Nurse education in practice*, 13(4), 328–334

28. O'Toole, J., Ingram, S., Kelly, N., Quirke, M. B., Roberts, A. in O'Brien, F. (2019). Patient Satisfaction With Innovative Nurse Practitioner Cardiology Services. *The Journal for Nurse Practitioners*, 15(4), 311–315. doi: 10.1016/j.nurpra.2018.12.013
29. Perloff, J., DesRoches, C. M. in Buerhaus, P. (2016). Comparing the cost of care provided to Medicare beneficiaries assigned to primary care nurse practitioners and physicians. *Health Services Research*, 51(4), 1407–1423. doi: 10.1111/1475-6773.12425
30. Park, J., Han, X. in Pittman, P. (2019). Does expanded state scope of practice for nurse practitioners and physician assistants increase primary care utilization in community health centers? *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, 00 (2019), 1–12. doi: 10.1097/JXX.0000000000000263
31. Polit, D. F. & Beck, T. C., 2008. *Nursing reaserch: principles and methods*. 7th edition. Philadelphia: Lippincott, Wiliams & Wilkins, 3–167.
32. Poplas Susič, T. (2017). The family medicine reference clinic: an example of interprofessional collaboration. *Obzornik zdravstvene nege*, 51(2), 112–115. doi: 10.14528/snr.2017.51.2.179
33. Ruggiero, K., Pratt, P. in Antonelli, R. (2019). Improving outcomes through care coordination: Measuring care coordination of nurse practitioners. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, 31(8), 476–481. doi: 10.1097/JXX.0000000000000276
34. Sak-Dankosky, N., Adruszkiewicz, P., Sherwood, R. P. in Kvist, T. (2014). Integrative review: nurses' and physicians' experinces and atitudes towards inpatients-witnesed resuscitation of an adult patient. *Journal of Advanced Nursing*, 70(5), 957–974. doi: 10.1111/jan.12276
35. Skela-Savič, B., 2016. Professionalism in nursing: what is its current level in Slovenia? *Obzornik zdravstvene nege*, 50(1), 4–9. doi: 10.14528/snr.2016.50.1.94
36. Skela-Savič, B. (2020). It is time for clinical specialisations and advanced nursing practice: marking the International Year of the Nurse and the Midwife. *Obzornik zdravstvene nege*, 54(1), 4–11. doi: 10.14528/snr.2020.54.1.3023
37. Shum, C., Humphreys, A., Wheeler, D., Cochrane, M., Skoda, S. in Clement, S. (2000). Nurse management of patients with minor illnesses in general practice: a multi centre randomised control trial. *BMJ*, 320(7241), 1038–1043. doi: 10.1136/bmj.320.7241.1038
38. Taylor, A. in Staruchowicz, L. (2012). The Experience and Effectiveness of Nurse Practitioners in Orthopaedic Settings: A Comprehensive Systematic Review. *JBI Library of Systematic Reviews*, 10(42), 1–22. doi: 10.11124/jbisrir-2012-249
39. Torrens, C., Campbell, P., Hoskins, G., Strachan, H., Wells, M., Cunningham, M., Bottone, H., Polson, R. in Maxwel, M. (2019). Barriers and facilitators to the implementation of the advanced nurse practitioner role in primarycare settings: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies*, (2019), doi: 10.1016/j.ijnurstu.2019.103443
40. Van den Brink, G. T. W. J., Kouwen, A. J., Hooker, R. S., Vermeulen, H. in Laurant, M. G. H. (2019). An activity analysis of Dutch hospital-based physician assistants and nurse practitioners. *Human Resources for Health*, 17(78), 1-8. doi: 10.1186/s12960-019-0423-z
41. Woo B. F. Y., Zhou, W., Lim, T. W. in Tam, W. S. W. (2020). Registered nurses' perceptions towards advanced practice nursing: A nationwide cross-sectional study. *Journal of Nursing Management*, 28(1), 82–93. doi: 10.1111/jonm.12893